

Kultura projevu a akademické psaní 10

Plagiátorství

Co je to plagiát?

Umělecké či vědecké dílo, které vydává za své někdo, kdo není jeho autorem (případně není autorem některých částí a nepřiznává to)

- Epigonství
- Plagiátorství

Plagiát - selhání jednotlivce či přirozený produkt systému?

- <https://e-logos.vse.cz/artkey/elg-201201-0009> Plagiat-selhani-jednotlivce-ci-prirozeny-produkt-systemu.php

E-LOGOS

ELECTRONIC JOURNAL FOR PHILOSOPHY
ISSN 1211-0442 9/2012

University of Economics
Prague

Plagiát – selhání jednotlivce či přirozený produkt systému?

Emanuel Hurych

Plagiátorství - východiska

- Historický pohled (lež, podvod)
- Plagiáty v oblasti umění (výtvarné umění, hudba)
- Plagiát v psaném textu
- „vykrádání textů“ (krádež myšlenek)
- „opisování pasáží textů“

Obecná nepřijatelnost plagiátorství – plagiát neobstojí v žádném ohledu

Plagiátorství - východiska

Immanuel Kant

- Hypotetické imperativy (Pokud ..., pak ...)
- Kategorický imperativ

„Kategorický imperativ je tedy pouze jediný, a to tento: jedne jen podle své maximy, od níž můžeš zároveň chtít, aby se stala obecným zákonem.“ (Kant, 1990, s. 84).

- **Plagiát nemůže být pravidlem (zákonem)**

Komunikační hojnost

Václav Bělohradský

- „Podobně jako hojnost materiální nepřináší štěstí a mír všem, i komunikační hojnost vyvolává morální krize, konflikty, nerovnost, novou neprůhlednost; především **ale hojnost informací paralyzuje schopnost porozumět jim.**“ (Bělohradský, 2007, s. 104).

Cesta ven

Podle Ludwiga Wittgensteina je úkolem filosofie „*ukázat mouše narážející na sklo cestu ven*“ (Bělohorský, 2007, s. 21).

„Také autoři rozličných textů marně narážejí do stěn lahve, v níž uvízli a tlučou do zátky, na níž celou svou vahou sedí recenzenti, vydavatelé, komise a komise pro výběr komisí“ (Hurych, 2012, s. 6).

Intelektuální lenost

Nedodržování publikační etiky jako výraz „intelektuální lenosti“

„Pisatel není ochoten strávit dostatečně dlouhou dobu nutným sháněním údajů, jejich promýšlením a zpracováním, ani konečnou jazykovou formulací. Tato nechť a neochota intelektuálně samostatně pracovat se projeví snahou dojít k obdobnému cíli s vynaložením menšího úsilí, tedy převzít hotové texty či jejich části a vydávat je za vlastní úvahy a postřehy.“

(Jirásek a Frömmel, 2005, s. 44–45).

„Zádrhel“ v konceptu „intelektuální lenosti“?

- Existence plagiátů vyplývá ze snahy ulehčit a zjednodušit si práci. Ta je pro lidstvo typická v celém jeho vývoji.
- Svým způsobem tato snaha přispívala vývoji v podobě vynálezů a technických zdokonalení.
- Pokud jde o lenost intelektuální, ani ta není výjimkou. *„Lenost se stala matkou více filosofů než moudrost,“* řekl George Bernard Shaw.
- Jak přiznaná (v tomto případě ovšem nejde o klasický plagiát), tak nepřiznaná inspirace patří například v literatuře či hudbě k jevům naprosto běžným.
- Pozn. Pierre Bayard (2009) ve své knize *Le plagiat par anticipation* dokonce hovoří o „anticipovaném plagiátorství“, tedy o situaci, kdy plagiát předběhl v čase kopírované dílo.

Intelektuální lenost

Nedodržování publikační etiky jako výraz „intelektuální lenosti“

*„Pisatel není ochoten strávit dostatečně dlouhou dobu nutným sháněním údajů, jejich promýšlením a zpracováním, ani konečnou jazykovou formulací. Tato **nechuť a neochota intelektuálně samostatně pracovat** se projeví snahou dojít k obdobnému cíli s vynaložením menšího úsilí, tedy převzít hotové texty či jejich části a vydávat je za vlastní úvahy a postřehy.“* (Jirásek a Frömmel, 2005, s. 44–45).

Plagiát v „kombinaci obsahu i formy“ (ve „škole“)

V případě plagiátu v kombinaci obsahu a formy, můžeme-li takto označit doslovné (či takřka doslovné) opisy, je situace nepoměrně jednodušší.

- Jde o případy, kdy jsou zcela a beze změny **opsány celé věty a často dokonce odstavce** textu.
- To je zcela průkazné a jde již jen o to, **zda k odhalení takovýchto kopírovacích praktik v praxi dojde.**
- Mnozí učitelé, zejména na středních a vysokých školách připisují častost výskytu těchto případů **možnosti stahovat informace rychle a bezpracně z internetu.**
- Technické vymoženosti skutečně takovýmto počínům napomáhají. Na druhé straně je **na každém učiteli, jak se s danou situací vyrovná**, zda požaduje rozbor a vysvětlení textu a zda se nespokojí pouze s jeho odevzdáním. Vlastně se jedná o schopnost přizpůsobení se měnícím podmínkám.
- V této situaci jsou studenti obecně **mírně zvýhodněni**. Jednak pouze „plní zakázku“, zatímco učitel ji musí vytvářet a musí definovat podobu výstupu, jakož i způsob jeho hodnocení.
- K tomu přistupuje skutečnost, že někteří učitelé jsou ve srovnání se studenty limitováni technickou zdatností při práci s počítačem. Mnozí jsou také ovlivněni **setrvačností, s níž používají zaběhané formy výuky.**

Formalismus

Jak uvádí Bělohradský (2007, s. 35), formalismus na školách souvisí také s **výkladem tématu:**

„Hledání modelového čtenáře je jednou z takových radikálních potřeb člověka a je proto pod tvrdou veřejnou kontrolou.

Ve škole se po nás vyžaduje ‚čtení schválené uznávanými autoritami‘, a to znamená, že čtenáři aspirující na ‚pochopení textu‘ musí akceptovat určité režimy četby a výkladu přečteného, jinak bude jejich čtení považováno za nevědecké, nerozumějící či podvrtné.“

V jedné z forbín ke hře Těžká Barbora říká Jan Werich:

„Daleko víc lidí umí teďka psát než před několika málo sty lety. Ono před několika málo sty lety málo lidí umělo psát.

*Ale **ti co uměli psát, ti uměli psát** - to se dá číst i teď, to byste nevěřil“ (Voskovec & Werich, 2000).*

Kdo za nás myslí?

Neustále podsouvaná (v principu správná) myšlenka, že čím více toho jedinec prostuduje, tím lepší dílo vytvoří.

Na její úskalí upozorňoval již výrazný německý myslitel Arthur Schopenhauer:

- *„Proto se stává, že člověk, který velmi mnoho a téměř celý den čte a mezitím se zotavuje bezmyšlenkovou zábavou, pozvolna ztrácí schopnost sám myslet - jako **ten, kdo neustále jezdí na koni, se nakonec odnaučí chodit.***
- *A to je také případ velice mnoha učenců: **čtením zhloupli.** Neboť neustále v každém volném okamžiku hned znovu navázaná četba ochromuje ducha víc než ustavičná ruční práce, protože při té lze ještě sledovat vlastní myšlenky.*
- *A stejně jako péro trvalým tlakem cizího tělesa nakonec ztrácí pružnost, tak i duch přichází o svou pružnost **trvalým tlakem cizích myšlenek.***
- (Schopenhauer, 1994).

Schopenhauer takto vyjadřuje myšlenku, že když čteme, nejsme autentičtí, neboť za nás myslí někdo jiný.

Vnější tlak

- Prostor pro vlastní myšlenky autora **je ořezáván** horlivými recenzenty, kteří mají přesně nalinkováno co a jak hodnotit.
- Systém je nastaven k preferenci uniformizace a chová se hostilně ke všemu, co z jím tvořené uniformity vybočuje. Je naprosto přirozenou reakcí, že mnozí **autoři frustrovaní touto hostilitou** přistupují na podmínky recenzentů a přepracovávají své příspěvky tak dlouho, až jsou přijatelné pro publikování.
- Určitá (někdy podstatná) **část původních myšlenek je tím potlačena.**
- Vždy se najdou jedinci, kteří se dokážou takovéto situaci vzepřít a budou proti ní bojovat. Vždy se najdou tak **výjimeční a schopní autoři**, že se prosadí i v „sešněrovaných“ podmínkách.
- Ovšem těchto jedinců bude vždy jenom **menšina**. Tím je myšlena menšina nikoli v rámci běžné populace, nýbrž menšina v rámci zainteresované části populace.

Závěrem

- Je-li nastavení systému takové, že preferuje přesně nalinkovaná schémata, je-li v první řadě hodnoceno **dodržování formálních požadavků**, dochází u autorů **k rezignaci na obsah** a na potřebu něco svou prací sdělit.
- Potom je jejich hlavním motivem **prosadit práci v rámci svého kariérního postupu** a hledají **cestu nejmenšího odporu**.
- Takovýto ryze pragmatický či utilitární přístup je potom „ideálním“ východiskem pro **uchýlení se k plagiátorství**.
- Je to cesta rychlá a snadná. Nemá-li autor **potřebu předat sdělení**, necítí-li se nositelem poselství, může jej od plagiátorství odvrátit buď pouze hlas svědomí, nebo hrozba odhalení (a s tím spojených komplikací).

... a úplným závěrem

- **Vyhledávání plagiátů a následné represe** jsou nutnou a pro určitou skupinu obyvatel nejúčinnější formou boje proti tomuto nešvaru.
- Nicméně nastavení systému, který by více **dbal o smysluplnost vědecké práce**, o **zvýšení její obsažnosti a snížení formalismu** (jenž se projevuje například v oblasti tvorby a přijímání projektů a vytváření grantových schémat), by pomohlo konsolidovat takovou atmosféru, v níž by plagiáty nebyly odsuzovány pouze navenek.

Zdroje

Hurych, E. (2012). Plagiát – selhání jednotlivce či přirozený produkt systému? E-logos: Electronic Journal for Philosophy, 9 (1), 1–20.

1. Anzenbacher, A. Úvod do etiky. Praha: Zvon, 1994. 292 s. ISBN: 80-7113-111-3.
2. Bayard, P. Le Plagiat par anticipation. Paříž: Les Editions de Minuit, 2009. 160 s. ISBN: 9782707320667.
3. Bednář, M. Pohyb člověka na biodromu. Cesta životem z pohledu (nejen) kinantropologie. Praha: Karolinum, 2009. 190 s. ISBN: 978-80-246-1665-0.
4. Bělohradský, V. Společnost nevolnosti. Eseje z pozdější doby. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. 301 s. ISBN: 978-80-86429-80-9.
5. Blecha, I. Filosofie (základní problémy). Olomouc: Fin, 1996. 271 s. ISBN: 80-7182-032-6.
6. Čapek, J. O povinnosti člověka vůči sobě samému: Patočka, Kant a Charta 77. Filosofický časopis, 2009, 57, č. 4, s. 491 -506. ISSN: 0015-1831.
7. Heidegger, M. Básnický bydlí člověk. Praha: OIKOYMENH, 1993. ISBN: 80-85241-40-4.
8. Hrbek, M. "Smrt Boha" v Nietzscheho filosofii. Praha: Academia, 1997. 221 s. ISBN: 80-200-0588-9.
9. Hurych, E. Plagiát – selhání jednotlivce či přirozený produkt systému? E-LOGOS, 2012, 9, s. 1-15. ISSN: 1211-0442.
9. Jirásek, I., Frömmel, K. Nedodržování publikační etiky jako výraz "intelektuální lenosti". In Česká kinantropologie, 2005, 9, č. 2, s. 43-48. ISSN: 1211-9261.
10. Kant, I. Základy metafyziky mravů. Praha: Svoboda, 1990. 129 s. ISBN: 80-205-0152-5.
11. Nietzsche, F. Ecce homo. Olomouc: J. W. Hill, 2001. 133 s. ISBN: 80-86427-13-7.
12. Nietzsche, F. Soumrak model. Praha: Votobia, 1995. 195 s. ISBN: 80-85885-33-6.
13. Patočka, J. Kacířské eseje o filosofii dějin. Praha: Academia, 1990. 162 s. ISBN: 80-200-0269-4.
14. Platon. Faidros. Praha: Československý spisovatel, 1958. 81 s.
15. Schopenhauer, A. O spisovatelství a stylu. Praha: Hynek, 1994. ISBN: 80-85906-00-7.
16. Špecián, P. Proměny přirozeného světa. Husserl, Patočka a dál? E-LOGOS, 2009, 12, s. 1-23. ISSN: 1211-0442.
17. Voskovec, J., Werich, J. Hry Osvobozeného divadla. Praha: Karolinum, 2000. 633 s. ISBN: 80-8636626-X.